

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΠΟΡΙΣΜΑ

[N. 3094/03 Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις, άρ. 4 § 6]

Θέμα:

ΠΑΡΑΜΟΝΗ «ΠΟΙΝΙΚΩΝ» ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Τάκης

Ειδικός Επιστήμονας: Ευτύχης Φυτράκης

ΜΑΪΟΣ 2007

11 Μαΐου 2007
Αριθμ. πρωτ. 4128/07/2
Ειδ. Επιστήμονας: Ευτ.Φυτράκης
☎ 210-72.89.708

ΠΟΡΙΣΜΑ

Παραμονή «ποινικών» κρατουμένων σε Αστυνομικά κρατητήρια

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003 έγινε δέκτης παραπόνων κρατουμένων σε Αστυνομικά Κρατητήρια της Θεσσαλονίκης. Κατόπιν τούτων διενήργησε αυτεπάγγελτη έρευνα (14.3.2007) το πόρισμα της οποίας γνωστοποιείται, κοινοποιείται και διαβιβάζεται αρμοδίως.

I. Έναυσμα και διαδικασία της έρευνας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αποφάσισε (αριθμ. πρωτ. 4128/14.3.2007) τη «διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας στη Γεν. Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης (τμήμα Μεταγωγών) προκειμένου α) να διερευνηθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κρατουμένων, ιδίως ως προς την επιφύλαξη συνθηκών διαβίωσης συμβατών με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, β) να διακριβωθεί αν συντρέχει παραβίαση της νομιμότητας, όπως αυτή προκύπτει από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις και τη λοιπή νομοθεσία.». Η απόφαση αυτή υπαγορεύτηκε από τις πληροφορίες κατά τις οποίες φέρεται στους χώρους κράτησης της Γεν. Αστ. Δνσης Θεσσαλονίκης να λαμβάνουν χώρα παραβιάσεις των δικαιωμάτων των κρατουμένων (χρόνος παραμονής, συνθήκες κράτησης, μεταχείριση, διατροφή κ.λπ.) σε συνδυασμό με «τη σοβαρότητα των φερόμενων παραβιάσεων δικαιωμάτων των κρατουμένων και τη δεδομένη σχέση εξουσίασης στην οποία αυτοί βρίσκονται».

Για τη διερεύνηση της υπόθεσης κλιμάκιο της Αρχής μετέβη στη Θεσσαλονίκη και επισκέφθηκε την αρμόδια Γενική Αστυνομική Διεύθυνση (15-16/3/2007) προκειμένου να σχηματιστεί πρωτογενής εικόνα για τα αναφερόμενα. Στο πλαίσιο αυτής της επίσκεψης-αυτοψίας το κλιμάκιο επισκέφθηκε χώρους κράτησης, συνομίλησε με τους εκεί κρατουμένους και αστυνομικούς υπαλλήλους ενώ συναντήθηκε και με την Γεν. Αστυνομικό Δντή Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια αναζήτησε εγγράφως πρόσθετες πληροφορίες (από τη ΓΑΔΘ) οι οποίες εστάλησαν αντιστοίχως.

II. Υφιστάμενη κατάσταση.

Από το έτος 2005 και μετά παρατηρείται μια σώρευση κρατουμένων σε χώρους αστυνομικής κράτησης της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Ειδικότερα, πέραν του σημαντικού αριθμού αλλοδαπών που παραμένουν κρατούμενοι προκειμένου να απελαθούν, παρατηρείται υψηλός αριθμός κρατουμένων οι οποίοι βρίσκονται υπό μεταγωγή. Μέρος αυτών των κρατουμένων φιλοξενείται στο χώρο της Υποδιεύθυνσης Μεταγωγών Θεσσαλονίκης (στα Διαβατά) ενώ άλλο μέρος παραμένει σε άλλους χώρους αστυνομικής κράτησης της ΓΑΔΘ. Παρατηρείται επιπλέον ότι ο πληθυσμός αυτός παραμένει στα αστυνομικά κρατητήρια για διάστημα που συχνά υπερβαίνει τις δέκα (10) ημέρες και σε ορισμένες περιπτώσεις φθάνει του τρεις (3) ή και παραπάνω μήνες. Συγκεκριμένα, στις 22.4.2007 παρέμεναν κρατούμενοι στα αστυνομικά κρατητήρια, πέραν των δέκα (10) ημερών, συνολικά εβδομήντα τρία (73) άτομα και αντιστοίχως, στις 30.3.2007 ογδόντα τέσσερα (84) άτομα που προορίζονταν για τη Δικαστική Φυλακή Θεσ/νίκης.

Η μακρά παραμονή στα αστυνομικά κρατητήρια αποδίδεται στην άρνηση της Δικαστικής Φυλακής Θεσσαλονίκης να παραλάβει τους προορισμένους γι' αυτήν κρατούμενους. Η άρνηση αυτή φαίνεται να στηρίζεται στην επίκληση λόγων πληρότητας της φυλακής. Σημειώνεται ότι για την κατάσταση αυτή έχει υποβληθεί σειρά αναφορών από την Ελληνική Αστυνομία προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης (π.χ. αρ. πρωτ. 1007/1/192/135-δ/27.3.2007, αρ.πρωτ. 1026/5/22/1-θ/ 30.3.2007) ενώ σχετικά ενημερώνονται και οι αρμόδιες εισαγγελικές αρχές. Το τελευταίο, φέρεται, με περισσότερα έγγραφα του (π.χ. αρ. πρωτ. 28209/23.3.2006), να καταφάσκει την υποχρέωση παραλαβής των μεταγόμενων κρατουμένων από τα καταστήματα κράτησης, χωρίς ωστόσο αυτό να ακολουθείται στην πράξη.

Σημειώνεται ότι οι υποδομές των αστυνομικών κρατητηρίων είναι προορισμένες για την κράτηση ατόμων για πολύ μικρά διαστήματα, είτε κατά την προδικασία είτε σε περίπτωση μεταγωγής. Για το λόγο αυτό δεν προσομοιάζουν προς τα καταστήματα κράτησης ούτε εξασφαλίζουν συνθήκες σταθερής διαβίωσης αλλά μόνο απολύτως προσωρινής παραμονής. Έτσι, όπως και η ΕΛΑΣ δέχεται (αρ. πρωτ. 1026/5/22/1-θ/30.3.2007) τα κρατητήρια αυτά διαθέτουν περιορισμένη επιφάνεια (κατ' άτομο), ανύπαρκτο αύλειο χώρο καθώς και ανεπαρκείς χώρους υγιεινής. Το επίπεδο καθαριότητας εξάλλου (του χώρου, των κλινοστρωμών) και η επίπλωση δεν είναι σε γενικά ανεκτό επίπεδο. Εντοπίζονται εξάλλου σοβαρά προβλήματα υγιεινής (κίνδυνος μετάδοσης μολυσματικών νόσων), ελλειπούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (ιδίως σε πρόσωπα με ψυχικές διαταραχές ή τοξικοεξάρτηση), εν γένει διαβίωσης, ενώ φαίνεται να υπάρχουν και ζητήματα ασφάλειας (πιθανή ομαδική αντίδραση-εξέγερση) ενώ είναι συχνές οι διαμαρτυρίες κρατουμένων. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχουν μαγειρεία ούτε

δίδεται στους κρατούμενους συσσίτιο, αλλά αντ' αυτού για τη διατροφή τους λαμβάνουν έκαστος το ποσό των 5,87 € ημερησίως. Η επάρκεια ωστόσο αυτού το ποσού ποικίλει ανά περίπτωση, αφού εξαρτάται από την τιμολόγηση των γευμάτων εκ μέρους του εστιατορίου που έχει κατ' αποκλειστικότητα αναλάβει την προσφορά στο συγκεκριμένο χώρο κράτησης.

Σημειώνεται ότι αντίστοιχα προβλήματα εντόπισε πρόσφατα η Αρχή και στα κρατητήρια του Α.Τ. Κατερίνης, τα οποία μάλιστα αποδίδονται στους ίδιους λόγους (άρνηση παραλαβής κρατουμένων από τη Δ.Φ. Θεσ/νίκης). Μετά τη διενέργεια σχετικής αυτοψίας υποβλήθηκαν εγγράφως οι σχετικές παρατηρήσεις (30.4.2007) προς την ΕΛΑΣ.

Την πιο πάνω κατάσταση εντόπισε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των Βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας κατά την τελευταία επίσκεψή της στην Ελλάδα και κατέγραψε στην αντίστοιχη έκθεση (βλ. C.P.T., Έκθεση για την Ελλάδα, από 20.12.2006, § 23, 31). Ειδικότερα σημειώνεται η τακτική της χώρας να χρησιμοποιεί χώρους προσωρινής παραμονής για παρατεταμένη κράτηση, ιδίως αλλοδαπών, αν και οι χώροι αυτοί είναι ακατάλληλοι για κράτηση επί μακρόν.

III. Νομικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με το άρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) «*[ο]υδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές*». Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) κάνει δεκτό ότι οι συνθήκες κράτησης είναι δυνατό να συνιστούν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Για το λόγο αυτό λαμβάνονται πολύ σοβαρά υπόψη οι εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

Ειδικότερα στη υπόθεση *Dougoz κατά Ελλάδος*, 19.10.2000, § 48 δέχτηκε ότι «*οι συνθήκες κράτησης του αιτούντος στην αστυνομική διεύθυνση ... και συγκεκριμένα ο μεγάλος συνωστισμός και η έλλειψη ευκολιών για τον ύπνο, σε συνδυασμό με την υπερβολικά μακρά διάρκεια της κράτησής του υπ' αυτές τις συνθήκες, συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3*». Στην καταδικαστική για την χώρα μας αυτή απόφαση, το ΕΔΔΑ αξιολόγησε (§ 45-46) την έκθεση της C.P.T. κατά την οποία πρόσωπα εκρατούντο για μεγάλα διαστήματα σε χώρους ακατάλληλους για περιόδους πέραν των ολίγων ημερών, τη δυνατότητα προαυλισμού, την ύπαρξη ζεστού νερού, την ύπαρξη καθαρού αέρα και φυσικού φωτός και φυσικά την πληρότητα του χώρου.

Στην πρόσφατη επίσης καταδικαστική για τη χώρα μας απόφαση Kaja κατά Ελλάδος (27.7.2006) το ΕΔΔΑ έκρινε (§ 49) ότι συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση η παρατεταμένη κράτηση (δηλ. τριών μηνών) σε αστυνομικό κρατητήριο το οποίο είναι προορισμένο για βραχεία κράτηση και ως εκ τούτου δεν διαθέτει δυνατότητα προαυλισμού και σωματικής άσκησης, δυνατότητα επικοινωνίας με το έξω κόσμο μέσω τηλεόρασης και ραδιοφώνου, εστίασης και παροχής ικανοποιητικά θρεπτικής τροφής. Εξάλλου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT) έχει κάνει δεκτά (βλ. 12^η Γενική έκθεση των δραστηριοτήτων της από 3 Σεπτεμβρίου 2002, § 47) εν προκειμένω τα ακόλουθα: «Η κράτηση από την αστυνομία είναι (ή τουλάχιστον έπρεπε να είναι) μικρής σχετικά διάρκειας. Ωστόσο, οι συνθήκες κράτησης στα κρατητήρια της αστυνομίας, πρέπει να πληρούν ορισμένες στοιχειώδεις προϋποθέσεις. Όλοι οι χώροι κράτησης, πρέπει να είναι καθαροί, ενώ οι διαστάσεις τους, πρέπει να είναι εύλογες και αντίστοιχες της προβλεπόμενης χωρητικότητάς τους. Πρέπει δε να φωτίζονται επαρκώς (ο φωτισμός, δηλαδή, να είναι επαρκής για διάβασμα πέραν των ωρών ανάπαυσης)- θα ήταν, μάλιστα προτιμότερο να διαθέτουν φυσικό φωτισμό. Επίσης πρέπει η διαρρύθμιση να είναι τέτοια που να επιτρέπει την ανάπαυση (για παράδειγμα, μια καρέκλα, ένα σταθερό κάθισμα), και στα άτομα τα οποία υποχρεούνται να διανυκτερεύσουν στους χώρους αυτούς, πρέπει να παρέχεται κατάλληλη κλινοστρωμνή. Οι τελούντες υπό κράτηση, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κατάλληλες υπό αξιοπρεπείς συνθήκες τουαλέτες και να διαθέτουν όλα τα μέσα για τη προσωπική υγιεινή τους. Πρέπει να έχουν πρόσβαση, ανά πάσα στιγμή, σε παροχή ποσίου ύδατος και να τους προσφέρεται τροφή τις κατάλληλες ώρες, συμπεριλαμβανομένου ενός πλήρους γεύματος τουλάχιστον μία φορά την ημέρα (κάτι, δηλαδή, πιο ουσιαστικό από ένα σάντουιτς). Οι τελούντες υπό κράτηση για 24 ή περισσότερες ώρες, θα έπρεπε, στο μέτρο του δυνατού, να έχουν την ευκαιρία να ασκούνται καθημερινά στο ύπαιθρο.»

Εξάλλου από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρ. 552 παρ. 1 ΚΠΔ, άρθρ. 52 ΠΚ (και εξ αντιδιαστολής άρθρ. 55 ΠΚ), άρθρ. 1 επ., 11 επ. και 22 επ. ΣΚ προκύπτει ότι οι ποινές και τα μέτρα ασφαλείας κατά της ελευθερίας εκτελούνται στα καταστήματα κράτησης. Ομοίως κατά τα άρθρ. 281, 284 ΚΠΔ και 15 ΣΚ η προσωρινή κράτηση εκτελείται στα καταστήματα κράτησης.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρ. 66 παρ. 6 ΠΔ 141/1991 (όπως προστέθηκε με το άρθρ. 2 ΠΔ 38/1994) ορίζεται ότι «[σ]τα αστυνομικά κρατητήρια δεν επιτρέπεται η κράτηση υποδίκων ή καταδίκων που προορίζονται για Σωφρονιστικό Κατάστημα, με εξαίρεση τον απολύτως αναγκαίο πριν την μεταγωγή χρόνο και εφόσον δεν είναι δυνατή η απευθείας μεταγωγή και παράδοση σ' αυτό».

IV. Διαπιστώσεις

Με βάση τα παραπάνω πραγματολογικά ευρήματα σε σχέση με το ισχύον νομικό πλαίσιο διαπιστώνεται ότι:

- Τα αστυνομικά κρατητήρια, εκ του νόμου αλλά και εκ των πραγμάτων, είναι όλως ακατάλληλα για την κράτηση προσώπου (πλέον των αναγκών μεταγωγής).
- Οι υφιστάμενες συνθήκες κράτησης δεν είναι συμβατές με τους όρους προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και απόλαυσης των δικαιωμάτων των κρατουμένων.

Επιπλέον η *επί μακρόν* κράτηση, υπό τις παρούσες συνθήκες, σε αστυνομικό κρατητήριο:

- συνιστά έκτιση ποινής ή μέτρου ασφαλείας κ.λπ. σε χώρο εκτός των καταστημάτων κράτησης, κάτι που όμως δεν είναι επιτρεπτό αφού η πολιτειακή πράξη κράτησης έχει ορίσει διαφορετικά (δηλ. κράτηση σε κατάστημα κράτησης).
- συνιστά εξάλλου δυσμενή μεταχείριση για τους κρατούμενους, αφού βάσει της αντίστοιχης πολιτειακής πράξης (π.χ. δικαστικής απόφασης) έχει οριστεί να οδηγηθούν και παραμείνουν σε κατάστημα κράτησης και όχι σε αστυνομικό κρατητήριο.
- παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων, ο οποίοι πλην της φυσικής ελευθερίας δεν επιτρέπεται να στερούνται κανένα άλλο δικαίωμα.
- συνιστά παράνομη ενέργεια και στοιχειοθετεί απάνθρωπη μεταχείριση κατά την έννοια του άρθ. 3 ΕΣΔΑ. Εκθέτει συνεπώς τη χώρα στο σοβαρό κίνδυνο καταδίκης από το ΕΔΔΑ.

Εν γένει, η άρνηση (ή η αδυναμία) εξασφάλισης από τη Σωφρονιστική διοίκηση χώρου και συνθηκών κράτησης, σύμφωνα με τα διεθνή standards, οδηγεί σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

V. Συμπεράσματα - Συστάσεις.

Από τις ως άνω παρατηρήσεις συνάγεται ότι η στάση της Διοίκησης να κρατεί πρόσωπα για παρατεταμένα διαστήματα σε αστυνομικά κρατητήρια συνιστά, υπό όρους, παραβίαση του άρθ. 3 της ΕΣΔΑ. Για το λόγο αυτό θα πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν άμεσα μέτρα διόρθωσης της υπάρχουσας κατάστασης, με την μεταφορά των εν λόγω κρατουμένων σε καταστήματα κράτησης. Κατά τούτο Συνήγορος του Πολίτη υιοθετεί πλήρως το πλαίσιο της σύστασης της C.P.T. (§ 34) κατά την οποία πρέπει να γίνουν άμεσα βήματα ώστε να δοθεί ένα τέλος στην πρακτική κράτησης προσώπων για

παρατεταμένες περιόδους σε αστυνομικά κρατητήρια. Ενδεικτικά, η ίδια Επιτροπή έχει συστήσει στις Ελληνικές Αρχές να εξασφαλίζουν σε κάθε κρατούμενο άνω των 24 ωρών τη δυνατότητα άσκησης σε εξωτερικό χώρο, διαρκή πρόσβαση σε πόσιμο νερό, φαγητό σε τακτικά διαστήματα κλπ.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης οφείλει να είναι σε θέση να εξασφαλίζει χώρο και συνθήκες, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας, σε κάθε κρατούμενο σύμφωνα με τις αντίστοιχες πράξεις των δικαστικών αρχών. Σ' αυτή τη βάση είναι απαραίτητο να ελεγχθεί από το Υπ. Δικαιοσύνης κατά πόσο η στάση της Δ.Φ. Θεσ/νίκης είναι σύμφωνη με το νόμο και τις σχετικές υπηρεσιακές οδηγίες.

Είναι βέβαια σαφές ότι για την επίλυση του ανακύψαντος προβλήματος η πρωτοβουλία ανήκει στο Υπ. Δικαιοσύνης το οποίο είναι κατ' εξοχήν αρμόδιο για την αναζήτηση των πλέον κατάλληλων λύσεων. Σ' αυτή τη βάση θα πρέπει να εξεταστεί η πρόταση της ΕΛΑΣ για την προηγούμενη συνεννόηση μεταξύ των Καταστημάτων κράτησης (ως προς την υλοποίηση μεταγωγών) αλλά και εν γένει το ενδεχόμενο μεταφοράς των κρατουμένων και σε άλλα καταστήματα κράτησης, πλην αυτού της Θεσσαλονίκης.

Ασχέτως όμως του προβλήματος της επί μακρόν κράτησης, οι επικρατούσες γενικώς συνθήκες στα αστυνομικά κρατητήρια χρήζουν άμεσης βελτίωσης (αερισμός, επάρκεια χώρου, καθαριότητα, χώροι υγιεινής, κλίνες, στρωμένες κ.λπ.). Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων εκ μέρους του Υπ. Δημόσιας Τάξης.

Για κάθε παραπέρα πληροφορία ή διευκρίνιση θα είμαστε στη διάθεσή σας.

Με τιμή

Ανδρέας Τάκης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη